

פרוטוקול מס' 48/ד

מישיבת וועדת החינוך והתרבות שהתקיימה ביום ג'
ח' תמוז תשי"ט (14.7.59) בשעה 11.00

- נכח ו: חברי הוועדה: ש. פרסיץ - היו"ר
 י. גרוס
 ד. הקסין
 פ. זוארץ
 ש. כפרית
 ד. נצר
 ר. צברי
 ח. מגורי-כהן
 י. סמילנסקי
 י. קלבנוב
 א. רוזיאל-נאור

מוזמנים: מר שריד - משנה למנהל משד החינוך
 מר מיוחס - מנהל מח' הנוער במשרד החינוך

סדר-היום: חינוך משלים (סקירה ודיון על בתי-תלמיד,
 בתי-נוער ומרכזי נוער).

היו"ר ש. פרסיץ: פותחת את הישיבה.

אנחנו קבענו כאחד הנושאים האחרונים לדיון במושב
 זה, את הנושא של החינוך המשלים, לא רק משום שאנחנו נמצאים עתה בשלהי
 תקופת הקייטנות, ומן הראוי היה לשמוע על הפעולה בהתפתחותה, אלא מפני
 שהתופעות האחרונות, גם במוסדות החינוך וגם הצבור, מחייבות אותנו לתת
 דעתנו על החינוך המשלים את החינוך היסודי שאנחנו נותנים לילדינו בכלל,
 ולילדים של העולים מעדות המזרח בפרט.

כל התופעות אשר היינו עדים להן במשך השנה הזאת,
 הן מבחינת ההשכלה, הן מבחינת פיתוח הכשרונות וההכשרה לחינוך על-יסודי,
 הן מתוך הנשירה מבתי-ספר תיכוניים, וההתלבטות והקושי להיקלט מחייבים
 אותנו לראות את הדברים כמו שהם, ולראות את החינוך המשלים כאחד הגורמים
 החשובים בעבודתנו.

אם כן הדבר, אנחנו צריכים לעמוד על טיבו של
 החינוך המשלים הניתן לילדים בגיל בית-הספר היסודי ובגילים העל-יסודיים.
 היתה לי ההזדמנות לדבר עם מר מיוחס לפני זמן לא ממושך, ולאור השמיע
 הרשיתי לעצמי לומר שיותר מפה שהדברים יכולים להועיל, הם עלולים להזיק,
 וכוונתי לאותה דרך לא דרך לפקק מתנהלים מרכזי הנוער במקומות רבים, ולא
 מתוך חסר דרך במשרד החינוך, אלא מתוך חסר אנשים הראויים לאיצטלא זו,
 המסוגלים באמת לעשות עבודה זו.

ומתוך החסרון באנשים היכולים להדריך את האנשים
 הנמצאים בעבודה ואשר אינם מתאימים עד הנה, באשר לא קבלו את הכשרתם הדרושה
 לשם עבודה בקרב נוער זה, ומתוך הכוונות לשמוע, להוועץ ולראות יחד כיצד
 אפשר לתקן את הדרוש תיקון, בקשתי מאת משרד החינוך כי יזמינו לכאן את
 מר מיוחס כדי שימסור לנו סקירה על המפעל של החינוך המשלים על כל
 הסתעפויותיו.

מר מיוחס: ועדה זו שמעה דו"ח מפורט על פעולות החינוך המשלים
 לפני שנה, ולכן הפעם ארשה לעצמי להתעכב רק על אותם
 סעיפים אשר בהם התקדמנו במידה כלשהי, ואזכיר רק דרך אגב פעולות אחרות
 הידועות לכם ואשר אין צורך להרחיב עליהם את הדיבור.

מר מיוחס: בכוונתי לנגוע בפעולה הנעשית בקרב הנוער בגיל העל-יסודי, באותו תחום שהיו"ר פרסיץ נעשה בו - ענין בתי-הנוער. נוסף על כך ברצוני להתעכב על ענין המשרת המדריכים מאחר וזוהי שאלה כאובה וחשובה עד מאד. בהמשך דברי אומר מילים אחדות על סעיף חדש של פעולת המפעלים לתנועות נוער, סעיף שעליו הכריז השר מעל במת הכנסת, והתכנון שנעשה בתחום זה.

לאמיתו של דבר לא התכוונתי הפעם לדבר על יגיל היסודי, מאחר והפעולות הנעשות בבתי-תלמיד ובמועדוני בתי-ספר, נעשות כיום כפי שנעשו בעבר, ולא חלה בהן כל הרחבה. לא משום שאין צורך בהרחבה, אלא משום שלא ניתנו האפשרויות לפעולת הרחבה בשטח זה. לפעולה זו נודעת חשיבות רבה בעיקר בישובי העולים, משום שהיא חודרת לאותו תחום של סיוע להעלאת הרמה החברתית של הילדים והנוער מהעליות החדשות מארצות האיסלם. החינוך המשלים הוא גורם מסייע מאד בשטח זה, למתן הרגשת בטחון עצמי והרגשה כי הנה הם מהורים חסידים בלתי נפרדת מכלל הישוב. השחרור האמוציונאלי של הילדים האלה יבצע לפעמים תנאי מוקדם לשחרור הכוחות האינטלקטואליים שלהם, ודבר זה ניתן לבצוע על ידי החינוך המשלים. החשיבות במקומה עומדת, אבל מפי שאמרתי, אינני יכול להצביע על התפתחות בשטח זה.

סעיף אחר אשר לא אגע בו אלא אציין את ההתפתחות החדשה הוא בשטח של אכסניות נוער. נפתחו שתי אכסניות חדשות, האחת בצפת והשניה באילת, ורשת האכסניות מקיפה עתה כ-14 במספר בארץ. זהו מפעל חשוב לא רק מהבחינה של מתן הזדמנות להכרת המולדת לכל השכבוח במדינה, אלא זהו אמצעי להעמקת החינוך בדרכים בלתי אמצעיות, עצם יציאת המורה עם כתתו אל המרחב הפתוח, ועצם מגעם הישיר עם חיק הטבע ובילוי של ימים אחדים באכסניה, נותנים הן למורה והן לתלמידים הרבה יותר ממה שהם מקבלים בכיתה.

אנו מקיימים כמו-כן שתוף-פעולה עם 'החברה להגנת הטבע', אשר לה מדריכים בכל איזורי הארץ המוצמדים לאכסניות, ואשר מחוכם הם מנהלים סיולים הן לנוער והן למבוגרים. ידיעתם בתחום זה של הגנת הטבע היא חשובה מאד לשם קרוב הנוער לטבע, לחי ולצומח.

סעיף אחר אשר אף בו לא אגע, ואשר אנחנו נמצאים עתה בעצם בצוועו הוא - מפעל הקייטנות. השנה יבלו בקייטנות קרוב ל-50 עד 51 אלף ילדים. בפנימיות נמצאים 1000 ילדים, בקייטנות מסוגים שונים, קייטנות של חצי יום ושל יום שלם, מבלים 31 אלף ילדים. באיזורי פיתוח אנו מקיפים בקייטנות 9000 ילדים, ובקייטנות הקשורות עם הזנה מלאה 10 אלפים ילד.

זהו, איפוא, מפעל עממי גדול מאד אשר באמצעותו משרד החינוך והתרבות מאריך את שנת הלימודים ונותן למספר ילדים המתקרב ל-51 אלף, עוד חודש בילוי במסגרת חינוכית בתוך מסגרת נופשית המבטיחה גם הזנה מתאימה לילדים.

לאחר דברי הקדמה אלה, ברצוני עתה להתרכז בתחום של בתי-הנוער. בתי-הנוער מיועדים לגילאים העל-יסודיים, ואנחנו מבחינים בשני סוגים יסודיים: בתי-נוער משולבים עם בתי-ספר ערב לנערים עובדים, ובתי-נוער בפוברי הערים, הן בערים הגדולות, והן בעיירות העולים החדשות.

אתרכז בראשונה על בתי-הנוער המשולבים. אין צורך להרחיב את הדיבור ולהסביר משום מה אנו מרכזים את המאמץ לגבי גילאים אלה, כי זהו המקסור המקופח ביותר במדינה. המדובר כאן בנערים אשר רבים מהם לא זכו להכוש השכלה יסודית, וקשה מאד להגיע אליהם מאחר ורבים מהם נמצאים אפילו מחוץ לתעסוקה.

התכנית הזו, אשר עליה הכריז שר החינוך בנאומו בכנסת במוץ 1958, החלה בשלבי הכנה אחדים. השלב הראשון היה עריכת סקר על ידי מוסד-סולד על מנת לקבוע באיזה מקומות הדחיפות היא הגדולה ביותר. הסקר נעשה כמובן דוקא בעיירות באיזורי הפיתוח ובאיזורי העולים. הסקר העלה דבר שהיה למעשה ידוע, כי ברוב המקומות האלה חסרים בני הנוער אפשרויות כלשהן של פעולה חנוכית וחברתית.

מר מיוחס: בדרך זו נקבעה רשימת המקומות. לאחר מכן עמדה שאלת המבנים. בענין זה קבל השר מקור של מכירת קרקעות, סכום מיוחד, מחוץ לתקציב, בסביבות 150 אלף ל"י לצורך הקמת בתי-נער. במו"ם עם משרד העבודה, נאות משרד העבודה להכפיל את הסכום הזה, כך שהסכום הועמד על 300 אלף ל"י, ובסכום זה נגשנו לתכנית של הקמת מבנים או שפוצים במבנים קיימים אשר נמצאו מתאימים לתכלית זו.

נקבעה ועדה מיוחדת משותפת למשרד העבודה למשרד החינוך אשר קבעה את התכנית להקמת בתי-נער אלה. היתה זו תכנית סטנדרטית הכוללת את האלמנטים אשר לדעתי הם חיוניים ביותר, וזו כוללת עתה בממדים קטנים. נקבע כי בתוך בית-הנוער יהיה אולם טקס, לפחות שני חדרי מועדון אשר ישמשו לפעולת חוגים. דבר אחד למזכירות לשם רכוז כל האדמיניסטרציה. כאן נקטו בטיפול ינדיבידואלי בכל ילד וילד, תרוכז כרססת אישית וכו'. כמו-כן היה בו חדר המיועד למזנון, כי גם זהו מומנט חשוב מאד לגבי הילדים אלה, אם כי לא היה מקובל עד עתה. הנסיונות אשר כבר נעשו מראים מה רבה החשיבות בכך. הנערים משתתפים בהנהלת המזנון, בהגשה, נוסף על האדם המיוחד אשר יתמנה לניהול כל הסידורים הקשורים במזנון.

פ. זוארץ: מה בדבר ספרייה?

מר מיוחס: כפי שאמרתי ישנו אולם אשר בו במה, וביניהם מחיצה מפרידה. הכמה בהיזחה סגורה, יכולה לשמש ספרייה, מאחר ואנחנו חייבים להשתמש בכל קטע של הבנין למטרות שונות. זוהי המגמה המקובלת כיום גם בארצות אחרות בעולם והנקראת - שמוש רב-צדדי, של כל חלק וחלק בבנין. אם כי התכנון בוצע בצניעות, אזי גם מבנה זה יעלה יותר ממה שהערכנו כי יעלה. בשלב ראשון נעשית תכנית ל-17 בתי-נער, ב-11 מהם ייעשו השלמות למבנים קיימים, ו-6 מבנים חדשים.

המקומות בהם ייעשו השלמות למבנים קיימים הם: עכו, קרית-ים, רמלה, שעריים-^{העיר} (על גבול רחובות), בית-שמ, חצור, תענך, מבועים, עזתה, אשקלון, מעלות-תרשיחה,

המקומות בהם מוקמים מבנים חדשים לפי התכנון אשר תארתי לכם הם: דימונה, שדרות, ראש-העיין, מגדל-העמק, אור-ההוד ואבן-שמואל. על רשימת מקומות אלה יש סיכויים בידינו להוסיף עוד כמה מקומות והם: עפולה, טירה וטבריה העילית, נהורה וקסטל.

היו"ר ש. פרסיץ: כל המבנים הנוספים האלה כלולים באותו סכום כסף, או נאספו לשם כך תרומות נוספות?

מר מיוחס: אי אפשר לומר כי הכל ייעשה מאותו סכום כסף, חלק בא מתקציב של מבנים צבוריים של משרד העבודה אשר כללו זאת במסגרת של תכנית שאנו קוראים לה בשם - שלב א' של תכנית בתי-הנוער המשולבים. אנו מקוים כי לא ירחק היום ונגש לשלב ב' של תכנית זו.

ברוב המקרים מוצמדים בתי-נער אלה לבנינים בתי-הספר במקום, מתוך טעמים חינוכיים. בריכוז מפעלי החינוך במקום יש גם משום ויכוז כח האדם במקום, נוסף על הטעמים החסכוניים מבחינה משקית. כשמצמידים את בית-הנער לבנין בית-הספר אין בונים בתי-שרות מרובים בבתי-הנער, מאחר ומשתמשים באלה של בנין בית-הספר. אין בונים מטבח וחדר-אכל, ואין מכשירים מגרשי משחק וכו'. במידה שיש צורך בכחות לנערים עובדים, ואין החדרים בבית-הנער מספיקים, עושים זאת בחדרי הכתות של בנין בית-הספר, משתמשים בהם גם לשם פעולות חוגים שונים וכו'.

בכל התחומים האלה יש מקום לשיתוף-פעולה, ולפחות 11 מתוך 17 בתי-הנער עליהם הצבעתי, צמודים לבניני בתי-הספר המקומיים.

מכאן אני עובר לתאור אוכלוסית בתי-הנוער. ביסודם של בתי-הנוער מונח העיקרון שביית-הנוער פתוח לכל נער ונערה המעוניינים לבקר בו, החל מגיל 14 ומעלה. ישנם בתי-נוער אחדים באיזורים ששם הזרם משתייך לממלכת-דת אשר הם אינם כלליים, אבל בכל יתר המקומות אין תכנון עם השקפה רחבה-הנוער פתוח לכל הנער המעוניינים.

מר מיוחס: בראש וראשונה ניתנת זכות עדיפות בבתי-הנוער לנערים עובדים, משום שהם הנזקקים ביותר לבסיס להתפתחותם. עד היום היו בבחינת דיירי-משנה בבתי-ספר יסודיים, והפעם ניתן להם בסיס לפעולתם החברתית ולחינוכם. אבל בית-הנוער פתוח גם לנערים לומדים, אם בבית-ספר מקצועי של יום, או של ערב. נערים עובדים אשר סיימו חוק לימודם בבית-הספר היסודי ונכנסו למערכת העבודה, באים לבית-הנוער כאל מוסד חברתי תרבותי. לא אחת מעורר בית-הנוער בקרב ילדים אלה את הרצון ללמוד. הם לומדים כאן לדעת מה החשיבות שבוכישת השכלה ומצטרפים לבית-ספר ערב. היו מקרים כאשר אחרי פתיחת בתי-הנוער במקום, נפתחו כתות חדשים של בית-ספר ערב. למשל, במרמורק-שעריים נפתחה כחה לנערים עובדים אחרי פתיחת בית-הנוער.

לבית-הנוער באים גם תלמידים הלומדים בבתי-ספר תיכוניים עיוניים. יש, איפוא, במוסד זה משום גורם למזוג אוכלוסיות נערים עובדים ונערים לומדים. אנו נוקטים בעיקרון של אפשרות קיום פעולה לשני הסוגים האלה, כי בהרבה מקרים הנערים אשר אינם ממשיכים ללמוד בבית-ספר תיכוני אינם עושים זאת משום חסר בכוחות רוחניים, אלא משום חסר הזדמנויות ואפשרויות. ולדעתי ילדים מאותה שכבה חברתית, אם כי האחד המשיך לימודיו והאחר לא, אין חברותם חייבת להיפסק משום כך, ואנו עומדים לערוך נסיון שבית-הנוער יקלוט גם נערים לומדים וגם נערים עובדים. רק העתיד ילמדנו אם הדרך הזו היא נכונה.

ג. צברי: האם בתי-הנוער האלה פועלים כבר?

מר מיוחס: הם פועלים כבר בין 6 ל-9 חדשים.

בתי-נוער אלה מתנהלים תוך מאמץ משותף של המחלקה לנוער, והפקוח על בתי-ספר ערב לנערים עובדים. מנהל בית-הנוער הוא מנהל בית-ספר ערב לנערים עובדים באותו מקום. היינו, ישנו כאן "אורא פרסונא" בין שני התפקידים הללו, ואנו רואים בזה חשיבות רבה, כי זה נותן מעמד למנהל בית-הנוער, נוסף על החשיבות מהצד התקציבי.

בזמן האחרון משתפת אתנו פעולה עוד יחידה במשרד החינוך והיא - מחלקת החינוך הגופני הנותנת לנו את ההדרכה, לא רק את ההדרכה בתחום החינוך הגופני, בתוך מסגרת בית-הנוער.

אשר לתכנית, כפי שמסתמנת, היא כוללת ארבעה סעיפים: א) להנחיל לנוער השכלה יסודית, ובאמצעות הכתות המשולבות לעודדו להשתלמות במקצוע. אחת הפונקציות החשובות היא שמנהל בית-הנוער יעקוב אחר כל נער ונערה, יראה אם הוא מתקדם בשטח זה של רכישת מקצוע, ואם לאו, יהיה מתפקידו לכווננו לקראת כך.

הסעיף השני בתכנית הוא: לספק את צרכיו של הנוער לפעולות חברה וספורט, ובעונת הקיץ למחנות נופש והבראה. אני מצטער לומר כי אם כי זה כתוב בתכנית, לא הצלחנו לספק השנה מחנות נפש לאותם נערים הנכללים בבתי-נוער ואשר מספרם עולה על 800. התקציב לקייטנות מיועד רק לתלמידי בתי-ספר יסודיים. פניתי ודרשתי אמנם שיתנו לנו תקציב לצורך זה, אבל לא נמצאה כל אפשרות לעשות זאת, ואנו רואים אפשרות גדולה לכלול בתקציב של השנה הבאה סכום מיוחד לצורך מחנות-נפש לנערים אלה בקיץ. אנו נקיים אמנם מחנה נפש בכפר-ויתקין ל-100-120 בני נוער מהגילים האלה, אבל זה בבחינת טיפה בים. מאחר וזוהי התחלה, אני מעוניין לראותה בתורת נסיון בלבד.

הסעיף השלישי הוא - להנהיג חוגים לידיעת הארץ, וכן מומנטים מעשיים של שרות לעם ולארץ, כחלק מחינוכם של בני-נוער אלה.

הסעיף הרביעי הוא - לשתף את הנוער עצמו בהנהלת בתי-הנוער על ידי הקמת מועצות נוער אשר תעבדנה, בהמשך הזמן, חוקה פנימית בשאלות נוהל, קבלת חברים, הטלת מיסי חבר וגילוי יוזמה בשאלת התכנית.

אלה הם סעיפי התכנית בראשיתה. ישנה תכנית מפורטת יותר, ובמידה שהזמן יעמוד לרשותי אמסונה.

מר מיוחס: בבתי-נוער אלה ישנו רהוט וציוד אשר גם הוא מחוכנן לצורך הגילאים האלה של נוער מתבגר, נוער הזקוק לשטח מתאים לפעולה. יש לשים את הדגש על ויהוט אשר ייהנה גם את הצד האסטטי, על מנת שתהיה לנערים הרגשה ועימה וכי בית-הנוער יוכל להתחרות עם בית-הקפה במקום, באשר יהיה בו משום הנאה חברתית ואסטטית.

חלק מבתי-הנוער מנוהלים תוך שתוף עם הנהלת מרכזי הנוער אשר נפתחו על ידי הסוכנות כולל עליית הנוער, מחלקת הקליטה של הסוכנות, משרד העבודה ומשרד החקלאות. הנהלה משותפת זו מקיימת כידוע לכם 17 מרכזי נוער. אמנם אינני מוסמך למסור לכם דו"ח על מרכזי נוער אלה, אך בשלשה מתוך 17 מקומות אלה אנו מקיימים שתוף-פעולה, משום שבמקומות אלה ישנם גם נערים הזקוקים לטיפול כל-יומי. כידוע לכם, מרכז הנוער פתוח משעה 7 בבקר עד 5 אחר-הצהרים ואילו בבתי-הנוער שעות הפעולה הן מ-4 אחר-הצהרים עד 9 או 10 בערב. בקיץ הפעולה מתחילה משעות יותר מאוחרות, מותאם לשעות בהם הנערים העובדים מתפנים מעבודתם.

באותם מקומות בהם בני הנוער נמצאים בעבודה במשך היום, וזקוקים לטיפול בשעות הערב במסגרת בית-ספר ערב לנערים עובדים, ובמסגרת של פעולה חברתית, שם במקום לפתוח מוסדות נפרדים בכוחות משותפים פתחנו בשלשה מקומות והם: בית-שמש, חצור ומגדל-העמק, מרכזי-נוער משולבים עם בתי-נוער.

אשר לבתי-הנוער, אלה היו הדברים אשר סמנתי לפני לומר לכם. כפי ששמעתם, הם עדיין בראשית התפתחותם, אבל הנסיון מראה כי באותם מקומות בהם פתחנו את בתי-הנוער, הללו ממלאים תפקיד חיוני עד מאד. הנוער בא אליהם, הנוער צמא למקומות מעין אלו. במקומות אלה ישנה הרגשה בקרב הנוער, כאילו באו אל מקומם ואל נחלתם.

ישנן בעיות לא מעטות הקשורות עם כוח אדם, על כך אייחד, בהמשך דברי, את הדיבור. ישנן בעיות תקציביות בקשר לאחזקה. ההתפתחות היא הרבה יותר גדולה מכפי ששערנו ומכפי שכללנו בתקציב, ואנו נתונים בתוך דוחק רב. ישנן בעיות חינוכיות, כפי שהזכרתי קודם, מבחינת מיזוג אוכלוסיות שונות בתוך בית-הנוער האחד, וכל הבעיות האלה נידונות עתה בקורס מיוחד אשר אנחנו מקיימים למנהלי בתי-הנוער, שעוד אומר גם עליו מילים מספר.

לפני-כן תרשו לי לומר מילים אחדות על בתי-נוער פרבריים, היינו, אלה הנמצאים בפרברי הערים. מספרם קרוב ל-100. הם קמו מתוך מאמץ משותף של העיריות, הרשויות המקומיות, ויש לומר לזכותן כי הרבה רשויות מקומיות נוקטות יוזמה רבה בתחום זה ועושות פעולה חשובה. משרד החינוך מסייע להן בתכנון המבנים ובתכנון הפעולה, לעתים גם בסיוע כספי צנוע.

בתי-נוער אלה מוחלקים בסטטיסטיקה שלנו לשני סוגים: בתי-נוער פרבריים ומועדונים-תוכניתיים. המועדונים השכונתיים הם יותר קטנים בהיקפם מבתי-הנוער. מוסדות שכוונתי כולל בחוכו גם גילאי בתי-ספר יסודיים וגם גילאי תלמידי-על-יסודיים. גם בתי-הנוער הפרבריים פתוחים לגילאים הרחבים ביותר ויש בהם סטטיסטיקה אפשר לומר כי הגילאים היסודיים מהווים חלק חשוב בהתפתחותם, כפי ברגע שניחנת רשות לילדים מבתי-ספר יסודיים לגילאים הרחבים יותר. אמנם הם באים מתוך כך שהם זקוקים לזה, אבל מאידך אנני מייחס חשיבות רבה לעובדה הזו שאנו עושים נסיון בשטח של בתי-נוער המיועדים אך ורק לגיל העל-יסודי. כי בתי-נוער מהסוג הראשון אשר תארתי בפניכם, המשולבים, מיועדים אך ורק לגיל העל-יסודי, שם אין אנו מתירם, כרגע על כל פנים, בואם של גילאים יסודיים. אנו ווצים קודם כל לראות כיצד תפתח התכנית הזו. אנו אף סבורים כי הגיל היסודי כאשר בא דוחק רגלו של הגיל העל-יסודי. הגיל העל-יסודי, בהיותו טרוד בבעיותיו, איננו מוכן להיאבק, מפנה מקומו ומסתלק. לכן הנסיון של ההפרדה בין הגילאים הוא חשוב. אינני דורש מהרשויות המקומיות שגם הן תעשינה כך, אבל עקב ההשפעה, בכמה מקומות ניתנה הדעת לענין זה של ייחוד חדרים נפרדים, שעות מיוחדות ומדריכים מיוחדים לגילאים השונים, כי המדריך המתאים לנוער בגיל היסודי איננו תמיד מתאים לגיל העל-יסודי ולהיפך.

מר מיוחס: אם כן, בתי-הנוער הפרבריים והמועדונים השכונתיים מעורבים לכל הגילים. בתי-נוער אלה מצויים בכל האיזורים. במחוז תל-אביב מצויים 22 בתי-נוער ו-7 מועדונים שכונתיים. במחוז ירושלים - 4 בתי-נוער ו-3 מועדונים שכונתיים. במחוז המרכז - 6 בתי-נוער ו-7 מועדונים שכונתיים. במחוז הדרום - 5 בתי-נוער ו-11 מועדונים שכונתיים. במחוז הצפון - 7 בתי-נוער ו-8 מועדונים שכונתיים. במחוז חיפה - 15 בתי-נוער ו-12 מועדונים שכונתיים. בסך-הכל 56 בתי-נוער ו-48 מועדונים שכונתיים. יחד סך-הכל 107.

בשנה האחרונה נפתח בבאר-שבע בית-נוער על שם פרגליות, ביוזמת יו"ר הועדה הזו, גב' פריסץ, אשר ענינה את ועד העזרה של יהודי בריטניה, והם תרמו את הכסף להקמת הבית הזה. באופן שבבתי-הנוער הפרבריים ישנו גיוס אמצעים של רשויות מקומיות ואגודות של תורמים, או תורמים בודדים בארץ ובחו"ל. יש לומר כי הנכונות לתרום למטרה זו היא גדולה למדי.

בתחום המעולה הזו ברצוני להזכיר עוד סיפוס אחד והוא המועדון הטכני לנוער, הנמצאים בצפון הארץ בעיקר, בחיפה, אבל בשנים האחרונות הם מגיעים גם לישובי עולים ולאייזורי פיתוח, כגון: בית-שאן, חצור וטירה הדרומית. למועדונים הטכניים יש מומנט מיוחד המושך את הנוער בחיותם עושים בעשיה טכנית, אם זה בתחום החשמל, הרדיו וכו'. דבר זה מהווה אטרקציה נוספת למועדונים אלה. הם מתנהלים על ידי אגודה צבורית הנקראת: אגודה לטמוח מועדונים טכניים, ואשר גם היא מגייסת תרומות ממקורות שונים.

בדברי על פעולות בתי-הנוער לגילים העל-יסודיים, אני חייב להזכיר עוד כמה סוגי פעולות הנעשות בבתי-ספר היכוניים. חברי הועדה שמעו ודאי על הארגון ששמו נוער-לנוער. היינו, נוער מבתי-ספר היכוניים העושה פעולה חינוכית בקרב הנוער שבפרבריים. ארגון זה הצליח לגייס לתוך שורותיו מאות אחדות של בני-נוער. הם יוצאים פעם עד פעמיים בשבוע למעולה במחרי העיר. הם מסייעים בכך למבוגרי המעולה של ההלה הישוב, בעצמם חינוך הנוער לקראת ממעלי שרות בחתנדבות, יש משום חשיבות אזרחית רבה. פעולה זו אף מקרבת אותם לבעיות אשר בדרך כלל אינם יודעים אודותם. יש לכך, איפוא, חשיבות מכל הבחינות גם יחד.

ראשיתו של ארגון זה החל בתל-אביב, וחיום התפשט לעבר ירושלים, נתניה, באר-שבע, וטבריה. בתוך פעולה זו נכללים גם מפעלי קיץ לנוער זה. היינו, יציאה למחנות עבודה במשקים. ועוד פעולה אחת אשר לה חשיבות רבה והיא, חילופי נוער עם ארצות אחרות, בעיקר בין צרפת וישראל. בכך יש משום חשיבות של עידוד היחסים ומחן אפשרות לנוער שלנו להציץ אל העולם הגדול, להציץ בלא להימגע.

ביוצאם לחו"ל הם נמצאים במחנות משותפים עם בני-נוער מארצות שונות. קצרתם הם בילו יחד עם נוער שויצרי, פינלנדי, צרפתי, נוער מגרמניה-המערבית, ונוער מאנגליה. הפגישה הזו עם קבוצות נוער מארצות אחרות מעמידה את הנוער שלנו במבחן מסויים. הוא נותן לעצמו דו"ח פחי המחות המיוחדת שלו. אני חושב כי נודעת חשיבות רבה לחילופים אלה, ויש לכך השמעה גומלין גם מעבר לאותו חדש בילעי בחברת נוער מארצות אחרות.

אני מסיים בכך את הסעיף של בתי-הנוער, ועובר לבעיה של הכשרת כוח אדם, היינו הכשרת המדריכים.

לצורך פעולות אלה ניתנת למדריכים הכשרה בכמה וכמה צורות ודרכים. בתל-אביב קיים מכון למדריכי נוער אשר מתנהל על ידי המחלקה לחינוך של עיריית תל-אביב בשיתוף עם משרד החינוך. זהו מכון שנתי אשר עכשו הוצמדה אליו כתת מכינה. אבל אין כחה זו הופכת את המוסד למוסד דו-שנתי. מוסד זה מוציא מדי שנה בשנה מ-30-40 נערים הנכנסים למעולה בדרגה של מדריכים, ולא בדרגה של מנהלים. גיל המדריכים הוא בין 17-21. אחדים מהם לאחר שרות צבא ואחדים מהם מקבלים דחיה כדי להשתתף במכון. מהם המיעוט הוא בוגרי בתי-ספר היכוניים, רובם בוגרי כחה ששית או שביעית של בית-ספר תיכון, וזה איננו יכול להניח את הדעת, אבל המכון הזה פותח כמה בעיות דחופות וקשות של הכשרת כח אדם להנהלת עשרות ומאות מפעלי החינוך המשלים במחוז תל-אביב ומחוצה לו, ובמובן זה ממלא המכון את שרותו.

מר מיוחס: דרך אחרת היא הכשרת מדריכים באמצעות בתי-מדרש למורים אשר בהם מקיימים חוג מיוחד להשתלמות בשטח החינוך המשלים. זהו מקצוע הנלמד לפי רצונו של הנער, ותלמידים הלומדים בבתי-מדרש למורים, והמעוניינים בכך, יכולים בעת ובעונה אחת להצטרף גם לחוג זה. אנו מתכוונים לקיים חוג מיוחד במדרשה לחינוך גופני, משום תקוה שאנשי החינוך הגופני יכולים לשרת גם את המטרה הזו.

לצורך הנהלת בתי-נוער משולבים, מצאנו לנכון לארגן קורס מיוחד למורים, חלק ניכר מהם מורים מוסמכים, אשר ייצאו מן העבודה ב-ד' אמות של תפקידם הנוכחי, לתפקיד של מנהלי בתי-נוער. הדבר לא היה קל, אבל בעזרת מר שריד, אשר פנינו אליו ובקשנוהו כי יקציב לנו קוטה מסויימת של מורים כדי להניע את המפעל החשוב הזה, נענינו, ופנינו בחוזר למורים. ברצוני לומר שההיענות היתה גדולה. קבלנו כ-50 פניות מצד מורים בגיל ממוצע של 26, 35 עד 40.

אנו מתנים תנאי כי מורה זה עוזב את ההוראה בבקר, כאשר נכנס לכהן כמנהל בית-נוער. לכן לא קבלנו רבים, אלא מתוך 50 הפניות קבלנו כ-12 עד 15 מורים. אני בכך מצייך אף עובדה כי הנה מורים העוסקים בהוראה, מצאו שרצוי להם לעזוב את ד' האמות של הכתה על מנת לצאת למרחבי מפעל חינוכי חברתי זה, על מנת לבוא במגע עם נוער מגורמים שונים. השכר הוא שכר מורה בתוספת הנהלה. לדעתי האטרקציה בתחום זה איננה מספקת. חושבני כי עלינו להבטיח להם משכורת יותר גדולה, ומעמד יותר רציני מאחר ועבודתם היא קשה, ללא שעות קבועות וללא סדר חיים קבוע, כי רוב העבודה מתרכזת בשעות של אחר-הצהרים והערב.

אני חייב לומר לכם כי היינו פסימיים מאד, ולא האמנו כי ימצאו אנשים שירצו לעזוב את העבודה הנוחה בבית-הספר, על מנת לקבל על עצמם עול תפקיד זה. פנו אלינו גם מנהלי בתי-ספר אשר היו מעוניינים לעבוד לשטח זה, אבל בהרבה מקרים לא ייעצנו להם לעזוב את עבודתם הנוכחית ולעבור לשטח זה, משום סיכון מסויים אשר ישנו בדבר, ואשר איננו מוכנים לקבלו עלינו.

בימים אלה מתנהל קורס בבית-רוטנבורג, משותף לוועדה המרכזת מפעלי השתלמות של הסתדרות המורים, משרד החינוך ובית-רוטנבורג אשר תרם לצורך זה את הבית, ואנחנו שוכנים בו כבר שבוע וחצי. עלי לומר כי אנו שבעי רצון גם מהחמור האנושי אשר נקלט לקורס זה. גם מהתכנית, וגם מהתנאים של בית-רוטנבורג למטרה זו. משתתפים בקורס אותם 12 מורים עליהם דברתי, וכ-12-10 אנשים אשר מנהלים כבר בתי-נוער בפועל, אבל מהם חלק הינם מורים בלתי-מוסמכים, ואנו מיעצים להם לעבור את בחינות ההשלמה למען יהיו מורים מוסמכים. אני מקוה כי משרד החינוך ירשה להם לגשת לבחינות אלה. הסוג השלישי הם מדריכי נוער, כ-10 במספר. אחדים מהם בוגרי בתי-ספר תיכוניים. אחד מבין צעירי אלה הביע את נכונותו לצאת למעלות-תושחה עם גמר הקורס, ואחר לדימונה על מנת לנהל את בתי-הנוער שם. אני מקוה שיעמדו באותה התלהבות שישנה בתוכם היום לקראת תפקיד זה.

אני עובר עתה לתעריך האחרון - מפעלים למען ארגוני נוער. בהודעת השו"ת בכוונתי לומר רבות, על מעמדם של תנועות-נוער, כאשר נאמר כי לא יינתן לתנועות-נוער מעמד בתוך בית-הספר, באותו מעמד נאמר כי משרד החינוך והתרבות מחייב את תנועות הנוער, ומעוניין לסייע ולעודד אותן. בהמשך להודעה זו קיים משרד החינוך פגישה עם ב"כ כל ארגוני הנוער, ובפגישה זו נמסר להם על החלטת המשרד לסייע לפעולתם, והם נתבקשו להעלות הצעות באיזה שטחים נראה להם דרוש סיוע דחוף ביותר, מותנה בכך שלא תהיה חפיפה עם גורמים אחרים המסייעים להם כבר מזה שנים, כגון: המחלקה לענייני נוער והחלוץ, הגדנ"ע, אגף נח"ל והנוער. כתוצאה מדיון זה העלו ארגוני הנוער הצעות אשר נתונות עתה לדיון במשרד החינוך בהתייעצות עם ארגוני הנוער. ההצעות כוללות את הפרטים הבאים:

השתתפו בישיבה, ארגון השומר-הצעיר, ההסתדרות הכללית של הנוער העובד והלומד, מכבי-צעיר, הסתדרות הנוער הציוני, בני-עקיבא, ועזרא, ארגון הנוער של פועלי אגודת ישראל. תנועת בית"ר הוזמנה, אבל לא נענו להזמנה.

מר מיוחס: ההצעות אשר הועלו הן אלה: דרישה לקורסים למדריכים והשתלמויות. תמיכה לבצוע מפעלים, טיולים, מחנות וכדו'. הוצאת חומר הדרכה שיהיה משותף לכל תנועות-הנוער, בתחומים המשותפים לכל תנועות הנוער. החרשתי מאד מהרוח ומהמגמה שתנועות הנוער גילו בשטח זה. הם דרשו הקמת מחסן ציוד מרכזי לסיוע לתנועות הנוער בבצוע טיולים ומחנות. הועלתה עוד דרישה והיא, להקים מפעל בטוח לחניכי התנועות בכל שטחי הפעולה. הועלתה דרישה דומה לקודמת והיא, שכירת רופאים וחובשים לטיולים ולמחנות.

משרד החינוך יבדוק אותן, ובשחוף עם ב"כ ארגוני הנוער, לאחר התייעצות עם הגורמים האחרים אשר הזכרתי על מנת שלא תוצר פעולה חופפת למה שקיים, יקבעו. נבוא במגע עם מחלקת הנוער והחלוץ בסוכנות, עם משרד הבטחון, ונסביר להם מה אנו רוצים לעשות. תוך שחוף תיקבע תכנית המפעלים האלה.

היו"ר ש. פרסיץ: הייתי מבקשת כי מר מיוחס ייחד את הדיבור על שטח נוסף והוא - דוכי הפיקוח וההדרכה בשטח החינוך המשלים, ועל הפעולה של בתי-התלמיד בשביל הנוער הנמצא בבתי-הספר.

מר מיוחס: הפיקוח על החינוך המשלים נתון בידי מפקחים מחוזיים. כפי שכל החינוך מחולק ל-6 מחוזות, כן גם החינוך המשלים מחולק באותה צורה. היינו חסרים כוחות אדם. לא היה לנו מפקח למחוז הצפון בשנה האחרונה, והפעולה סבלה עקב כך מאד. במחוז הדרום יש לנו מפקח העובד בחצי משרד, מחוז זה הינו רחב ידים, ואין אפשרות בידי אדם המכהן במשרד חלקית בלבד, להקיף את הפעולה כולה.

היו"ר ש. פרסיץ: מיהו אותו אדם?

מר מיוחס: במחוז הדרום עוסקת בכך גב' שורץ.

היו"ר ש. פרסיץ: כמה מפקחים ישנם בסך-הכל?

מר מיוחס: ביתר המקומות ישנם 5 מפקחים מחוזיים, וחצי מפקח במחוז הדרום. פנינו להנהלת המשרד שיחדו אדם בחצי משרה לפחות, אשר יעסוק ברכוז חמור חנוכי ובפרסום חמור הדרכה. אנו רואים חשיבות רבה בהוצאת חמור כזה. עם ההתפתחות וההסתעפות הגדולה של הפעולה, הכרחי להרבות בהוצאת חמור הקשור עם העבודה והמסייע למדריכים בעבודתם היום יומית. זה כ-6 חדשים שאדם בחצי משרה עושה את הפעולה הזו, והוחל כבר בויכוח חמור. אנו רואים חשיבות רבה בהרחבת פעולה זו. יותר מזה, הטיפול בגיל העל-יסודי מתרחב, וככל שמתרחב אני נוכח לדעת כי הכוח הפיקוחי איננו מספיק. אינני סבור שניטיב לעשות אם נתפשט מבלי שנבטיח העמקה והכוונה בעבודה. וענין זה קשור עם כח אדם. אמנם תכנית הפעולה בתחום החינוך המשלים היא הרבה יותר קשה מאשר תכנית הלימודים בבתי-הספר, כי אין אנחנו יכולים להכתיב תכנית שבלונית לכל המקומות. התכנית חייבת להיות תוצאה של רעיונות מסויימים, ולאחר מכן לאור המגע עם הנוער, חייב להיות בתכנית משום סיפוק הצרכים הספיציפיים של כל מקום ומקום. לכן העקיבה אחרי הצרכים האלה, המגע הזה, חייב להיות הרבה יותר הדוק, ומטעם זה אני רואה צורך גדול מאד, עם התרחבות המפעלים להגדיל את הכוח המרכזי. ואם כי משקיעים כל כך הרבה, חושבני כי השקעה זו הופכת לחיונית ביותר והיא חתך לנו עשרת מונים.

ד. צברי: האם אפשר לדעת מהו היקף התקציב הכללי בכל הארץ?

מר מיוחס: אינני יכול לומר במדוייק, אבל בסביבות של 1,5 מיליון ל"י ודאי.

מר שריד: הרבה יותר.

מר מיוחס: על כל פנים, ככל שהתקציב הינו גדול, הכוחות המרכזיים חייבים להיות יותר חזקים. תפקידו של המשרד הוא דוקא בתחום זה של נתינה, ואנו נדרוש לעשות זאת. אני חייב להודות שאין ידנינו משגת למלא את הפונקציה הזו במידה שהיינו

מר מיוחס: אשר לשאלה השניה אשר נשאלה על ידי היו"ר פרסיץ, בנוגע לבתי התלמיד, כידוע לכם, בתי-התלמיד הם בתחום בתי-הספר. זוהי פעולה של אחר-הצהרים אשר נעשית בבית-הספר. יש לציין כי עצם היות בית-תלמיד במקום, משנה את האווירה כולה של בית-הספר, משום שהילד מתקשר לבית-הספר לא רק לצורך הלימודים, אלא גם כאל מרכז לפעולה חברתית, זהו מגע בין התלמידים והמורים, גם בשטחים של נופש בילוי ובידור. מנהלי בתי-הספר ערים מאד לפעולה זו, והם דורשים מאתנו לפתוח בתי-תלמיד ככל שהיד משגת. זה אף מורה על סימן כי אין מנהלי בתי-ספר אלה מסתפקים רק בפונקציה של הפצת שעורים, אלא רוצים לתת לבית-הספר תפקיד יותר חינוכי על מנת לקשור את הילד יותר ויותר. מה שמעניין הוא כי באותם בתי-ספר שיש בהם בתי-תלמיד, גם ההורים קשורים יותר לבית-הספר. כי אם בתחום תכנית הלימודים הם אינם יכולים לעזור ולהתערב, אזי אשר לפעולות בית-התלמיד הם יכולים להגיש עזרתם והתערבותם. ישנם ועדי הורים הסובבים סביב לפעולה זו, וזוהי פוטנציה הניתנת לפיתוח. אני מודה כי השטח הזה איננו מנוצל עדיין במלואו, אבל בעתיד זה יוכל להשתנות.

בישובי עולים, זאת אמרתי בפתח דברי, יש לבתי-תלמיד אלה תפקיד נוסף בכך שהם מבססים את הילד בבית-הספר. ילד אשר בשעות אחר-הצהרים איננו פרוץ אל הרחוב, וכאשר ניתנת לו הזדמנות לבלות עוד מספר שעות במסגרת בית-הספר, הרי שאנו מבטיחים כי מה שהוא רכש בבקר איננו הולך לאיבוד בשעות אחר-הצהרים.

בתי-התלמיד כוללים בתוכם עד 25% מהילדים במקומות הם נמצאים, ודוקא אלה הנזקקים ביותר מבחינה סוציאלית ומבחינה לימודית. קובעים זאת מפקחי הכתות והמנהלים. לכן דוקא בישובי העולים יש לבתי-התלמיד פונקציה נוספת אשר מתקשרת עם אותו מאמץ הנעשה על ידי משרד החינוך לבסס את הילד בלימודיו, להבטיח את ההמשכיות שלו במעבר מכתה לכתה, להבטיח שהילדים ינצלו את שנות היותם בבית-הספר ניצול מקסימלי. בית-התלמיד תורם לכך תרומה חשובה מאד.

היו"ר ש. פרסיץ: הנושא הוא נכבד, והשאלות הן רבות, ואין הזמן עומד לרשותנו. אנו, איפוא, קובעים את המשך הדיון ליום שלישי בעוד שבועיים.

נפתח עתה בשאלות, ככל שהזמן ירשה לנו.

ש. כפרית: שמענו על 800 בני נוער המבקרים ב-17 בתי-נוער אשר הוקמו השנה. מהו מספר הנערים אשר נמצאים במועדונים מסוגים אחרים ובבתי-נוער מסוגים אחרים? האם ישנה תכנית קבועה לכל בתי-הנוער הללו, היינו, מספר שעות לימודים קבוע, ומהי תכנית הלימודים?

מהי מידת יציבות הביקורים מצד הנוער בבתי-נוער אלה? האם קיימת קביעות בביקורים?

מה מדת התפתחותן של מועצות הנוער, האם ישנה כבר איזו יוזמה עצמאית? האם בני-הנוער מגלים יוזמה ביחסם והבעת ערכם למפעל זה?

אשר לבתי-תלמיד, שמענו כי הם מקיפים רק כרובע ממספר הילדים. רצוי לדעת אם הפעולה הזו מתפתחת, ואם היא מגיעה גם לבתי-הספר היסודיים? אני רואה בכך משום יסוד חברתי בישובי איזורי הפיתוח וישובי העולים, מקום שאין שם תנועות נוער. מהו, איפוא, בכל זאת המאמץ אשר נעשה על מנת להגיע לבתי-הספר היסודיים על מנת להשיג את אותם הצרכים החיוניים אשר צוינו בדברייך?

א. רוזאל-נאור: לפי מה נקבעים התלמידים המשתתפים בבתי-התלמיד, והאם ישנו בקוש גדול יותר מן ההיצע? ואם אמנם כך הדבר, כיצד חושבים לפתור בעיה זו?

אשר לחמו ההדרכה - איזה חמו מכינים עתה, על איזה נושאים, ומיהם האנשים המכינים חמו זה? שמענו כי עוסק בכך אדם העובד בחצי משרד, אין זה קובע את סגולותיו ואת המקורות מהם הוא מכין את החמו.

א. רוזאל-נאור: אשר לפגישה המשותפת אשר נערכה עם נציגי ארגוני הנוער למיניהם, אני מצטערת על שנציגי בית"ר לא נכחו, ואבדוק מדוע. לגופו של ענין, מתוך מה ששמעתי כאן, מסתבר כי הם דרשו דברים מעשיים ביותר. הייתי רוצה לדעת מהם הדברים המשותפים אשר דרשו, מלבד החמר המשותף לכל הארגונים? היינו, הייתי רוצה לדעת על מה המשרד עובד, ומהם הנושאים שהמשתתפים באותו כנס דרשו שיינתן להם חמר לגביהם?

אשר לחילופי נוער עם ארצות אחרות. אינני מביעה דעתי אלא מציגה שאלה. הייתי רוצה לדעת כיצד נבחרים השליחים הללו אצלנו? איך מכינים אותם? מר מיוחס אמר כי הם עומדים במבחן, מהו המבחן העומד בפניהם, וכיצד מכינים אותם לקראת המבחן? לעומת זאת מהי הפעולה הנגדית? כיצד היא מתבטאת, לשם מה באים לכאן במסגרת זו נערים מחו"ל? כיצד המשרד מתכנן את הביקור הנגדי, וכיצד הנוער משתתף בתכנון זה ובבצועו?

הייתי רוצה לדעת אם הפעולה החשובה של "נוער לנוער" חורגת מתחום פרברי ומגיעה גם למעברות, והאם ניסו לערוך מפגשים כאלה וחילופי נוער בין ילדי המעברות וילדי הפרברים? האם ניסינו לעשות משהו תחילה בארצנו, בטרם נציג את עצמנו לראוה בחו"ל?

בנוגע למחנות עבודה. בזמנו היה ויכוח גדול ויסודי על מעמד חנועות הנוער בבתי-הספר. חלק גדול היו תמימי-דעים, כי לצופים ישנה זכות עדיפות מששת ימי בראשית. הייתי רוצה לדעת באיזו מידה משרד החינוך והמחלקה לנוער עוקבים אחרי המחנות הללו, ואחרי הנעשה בהם? לי ידוע על קבוצה שיצאה מתל-אביב למחנה עבודה לאחד הקבוצים של הקבוץ-המאוחד בנגב. והנה קבלו אותם שם "יפה מאד", וערפו ללכבודם תרנגולות לארוחותיהם. אחת הילדות, אשר הדבר נגע לליבה מאד, סרבה לאכול בשר תרנגולות ערופות, ונסתפקה באכילת לחם ותה במשך 10 ימים. המדריכים אם כי ידעו את הסיבה, מדוע לא אכלה את האכל שאכלו יתר הילדים, לא עשו שום דבר על מנת לתקן את הדבר, ואף דרשו ממנה מכסת עבודה כמו מכל-אחד אחד. הילדה התמוטטה, ועמדו להכניסה לבית-החולים.

מר מיוחס: אני לא אוכל לזהות את המקרה אם לא אקבל יותר פרטים.

א. רוזאל-נאור: אני אבקש את הפרטים ואמסרם. הדיבורים הם, איפוא, יפים מאד, אך האם משרד החינוך הוציא הוראות מעשיות על מנת שילדים משכבות שונות של האוכלוסיה, לא ייאלצו לאכול טריפות ונבילות. האם אין איזו הוראה לבדוק זאת? אינני פוטר אמנם את הורי הילדה מאחריות, אם תחילה לא התענינו, אבל מעל לכל היה זה מחובתו של משרד החינוך.

ר. צברי: הייתי רוצה לדעת כמה בתי-תלמיד ישנם? האם ישנה גם מתרחבת? מהו בכלל הקריטריון לפתיחת בתי-תלמיד? ומי מבקר בבתי-תלמיד? האם אמנם מבקרים בהם אותם הנזקקים?

האם המדריכים מיהם המדריכים והאם הם יודעים להגיע לידי קשר הדוק עם הנוער? האם ישנה יתרה חשוב לדעתי, שהורים ייפגשו עם המורים וילדיהם? מה, איפוא, פה הקשר? האם המדריכים הם אלו שישנה תנועה?

הייתי רוצה לדעת מי מנצל את אכסניות הנוער? האם ישנן בנות בבתי-הנוער? ומה הוא אחוז הבנות והבנים? האם מטפחים את ההתחברות בין נוער לנער עובד, ואיפה זה קיים? האם מרחיבים את הפעולה במסגרת זו לאור חשיבותה? מהו השילוב, אם ישנו, בין האחראים לנוער העובד והחינוך המשלים? האם ישנו קשר ותאום? נאמר כאן כי ישנה ועדה המטפלת במרכזי נוער משותפים. האם ישנו איזה גוף גג משותף לכל העובדים בקרב הנוער? היתה הצעה להקים גוף גג כזה.

האם אפשר לדעת מהו התקציב הכולל? אלה אשר פנו להיות מנהלים בבתי-נוער, האם הם כבר בעבודה, או רק בקורס?

ג. צברי:
האם כבר ערכתם מעקב על מנת להינכח באיזו מידה הקורס מועיל, האם אנשים אלה אשר באו החדירו יותר הישגים?

ד. נצר:
מי הגיגה לנשא באחזקת בתי-התלמיד?

היו"ר ש. פרסיץ:
העיריות.

ד. נצר:
לא כל העיריות מסוגלות לכך. מהו השתוף המעשי עם ההורים, ומה נעשה כדי שההורים ישותפו? האם ישנה פעולה משותפת עם ועדי ההורים?

לא ברור לי לחלוטין כיצד פועלים בתי-הנוער המשולבים? שמחתי לשמוע כי ילדים עובדים זכו לפינה משלהם בבתי-נוער אלה, אבל מאחר וילדים הלומדים בבתי-ספר ערב, לומדים באותן שעות, איך זה משתלב? בענין זה שמענו על היקף הפעולה, אבל לא שמענו על עצם הפעולה. האם בתי-נוער אלה משמשים גורם בימי שבתות וחגים בישוב בו הם נמצאים?

ענין הנערות. לא ארבה להגיד מה שכולנו יודעים ושוחקים, על הסטייה בגיל זה בין הנערות. האם מועדונים אלה הינם משותפים לנערים ולנערות יחד? ואם אמנם כך הוא, האם יש בזה משום החיוב או השלילה? באיזו מידה יכולים בתי-נוער אלה להשפיע לעמוד בפני פיתויי הרחוב? האם ישנה דאגה וטיפול מיוחד בקשר לגופים צבוריים אחרים, כגון: משרד הסעד, ביחס לטיפול בנערות?

בקשר לחילופי נוער, מי הבוחר את השליחים? מי הקובע את המשלחות הללו? מהו הקריטריון לבחירה? האם ידיעת שפה זרה היא הקובעת, או גורמים אחרים?

י. גרוס:
כפי שהבינתי מדברי מר מיוחס בנוגע לתכנית על ארבעת סעיפיה, אין היא נוגעת במאומה בפעולות בשטח הדת והמסורה. בוצוני לדעת אם מקיימים בערבי שבתות במועדוני הנוער הרצאות על השבת או על חגים, שירי שבת וכו'? במיוחד לאור מה שאמר כאן מר מיוחס, כי המועדונים הללו משותפים לכל בני הנוער, בין דתיים בין שאינם דתיים. האם ישנה הוראה למנוע עישון בשבת במועדון?

מר מיוחס:
במקומות הללו המועדונים אינם פתוחים בשבת.

י. גרוס:
מר מיוחס דבר על בני הנוער היוצאים לחו"ל. בין היחור דבר על המהות המיוחדת שעליהם להפגין, רצייתי לדעת מהי? האם הם מקבלים הדרכה בכוון זה? אינני מתאר לעצמי שיוצא נוער דתי, אבל בכל זאת האם הם מקבלים הוראה שלא לעבוד בשבת, כשם שאני מתאר לעצמי בני נוער המשתייכים לדתות אחרות, אינם עובדים בימים שאינם מותרים להם.

מר מיוחס:
אני יכול לומר אלא זאת כי בחשעה באב, חופיעו הילדים הללו בבית-הכנסת והיוו שם את המאורע החשוב ביותר בקהילה היהודית.

פ. זוארץ:
שאלתי מקודם את הילדים אם במועדונים האלה של בתי-התלמיד נמצאות גם ספריות, וקבלתי תשובה שלא הבינתי אותה כהלכה. נאמר כי הבמה יכולה לשמש כספרייה. מה פרוש - יכולה להיות ספרייה, אין ספק שהדבר הוא כך אם קיימת ספרייה. הייתי רוצה, איפוא, לדעת אם קיימות ספריות? והאם מקדישים מקום גם לקריאת ספר?

אשר לבתי-הנוער שקיימת בהם הדרכה טכנית, הייתי מבקש לדעת אם ניתנת גם לבנות הדרכה טכנית במקצועות כגון: חפירה, ועוד מקצועות דומים מתאימים לבנות?

בהמשך לשאלתי זו הייתי מעוניין לדעת אם בין צוות המדריכים נמצאות גם מדריכות אשר אליהן יכולות לפנות בנות בקשר לשאלות שהן אינן יכולות לפנות בהן למדריכים?

האם אפשר לקבל את רשימת המקומות בישובי העולים בהם קיימים בתי-תלמיד? רצייתי לדעת מי קובע באיזה מקום

ה. מגורי-כהן:

בקשר למדריכים אשר ביניהם מורים או מורים שאינם מוסמכים, האם גם כאן ניתנה הדעת על כך שירוכזו מדריכים כאלה מבני העדות השונות? הללו יכולים להביא תועלת מתוך הכרחם כל אחד את הווי וחיי עדתו. האם ישנה הכוונה בשטח זה?

היו"ר ש. פרסיץ:

גם לי ישנן כמה שאלות אשר אני מעלה אותן בקצרה ובחרדה.

אינני חושבת שבועדה זו אנו צריכים להרחיב את הדיבור על חשיבות המפעל. כולנו מעריכים מאד את הפעולה הזאת, וכולנו רוצים ביקרה, אבל לי נראה כי ההתפשטות גרמה לשטחיות איומה בעבודה זו. אני חפצה לומר כי מתעוררת השאלה, כאשר מבקרים בבתי-הנוער ורואים את חסר המדריכים ואת אזלת היד של משרד החינוך לעזור, ואת התפרעות הילדים אשר מובילה לכל אותה ההפקרות אשר היא אחר כך מביאה אותנו לאותם מקרים כפי שקרו בימים האלה, מה חושב משרד החינוך לעשות בענין זה? הדבר הוא ללא נשוא, אוספים ילדים לבתי-נוער ומפקירים אותם. מעודדים כל פעולה משום חופש פעולה הגורמים להתפרעות. נקטתי במילה קשה, אך לצערי אין לי שם אחר לנעשה שם, ואמרת דעתי זו למר מיוחס בשיחה פרטית. אני חפצה לשאול מה נעשה בכוון זה?

חבר-הכנסת גרוס שאל בדבר הפעולות בשבת. האם אתה יודע כי מדריכים דתיים מסרבים לעבוד בשבת ולהעביר איזו שהיא פעולה כדי להעלות בפני הילדים את קדושת השבת? אם ישנו מנהל הרוצה בפעולה כזו, אין לו ברירה כי אם לבקש מאת המדריכים הבלתי-דתיים שיבואו ויעבירו פעולה זו, וגם הם אינם רוצים. אני חושבת שענין פרסונל המדריכים הינו שאלה ראשונה במעלה, ואסור להתרחב כל עוד לא נהיה בטוחים כי נעמוד בכך.

אשר לתכנית הלימודים, אינני שואלת אלא מהי תכנית הפעולות אשר תחייב את המנהלים המנוסים והבלתי מנוסים, במסגרת מסויימת שאיננה קיימת. אם אוכל לקבל תשובה משקיטה בענין זה, אשמח על כך מאד, כי החרדה בליבי גדולה מאד. כי כל הדרך למטרה זו אמנם סלולה בכוונות טובות, ואינני מפקפקת בכוונות טובות אלו, שיש למשרד החינוך, אבל ידם איננה משגת לעשות את הדרוש. בדרום למשל ישנה חצי-מפקדה ועליכם לזכור כי מפקח איננו מדריך. אנחנו זקוקים להדרכה של המורים והמדריכים. ואני רואה את ההתרוצצות הרבה של גב' שורץ, האוחזת במשרה זו. ואני חפצה לשאול: מתי זמנה עומד לה לפעולה כלשהי? כי אם גם קבלה השכלה לצורך זה, הרי היא עסוקה בבצוע ענינים משקיים. מתי אפשר להתגבר על כל זה במסגרת של חצי משרה? היא אמנם עובדת מתוך התלהבות ומסירות רבה, אבל ידה קצרה מלהקיף הכל.

שאלתי הננוספת היא- מהו הקשר ההדוק בין מפקחים מחוזיים ומפקחים חלוקיים, ומה חלקם של המדריכים האלה בשעורי ההשתלמות שמשרד החינוך מקיים בכל מקום. האם ישנו מדור מיוחד אשר נותן להם את ההדרכה המתאימה? יש בלעדי זה לא נוכל.

על נושא זה ביום ג' בעודי בירושלים, נבקש את מר מיוחס כי יקבע בשבילנו יום בקווי הנהלת המועצה ויחלימיד בשבוע הבא.

מר שריד:

אני שמח לכל ביקור הנערך על ידי חברי ועדה זו, אבל הפעם לא הייתי מייעץ לכם לבקר במוסדות הללו, כי הביקור בעונה זו לא יהיה תכליתי. בתי-ספר לנערים עובדים סגורים בעונה זו. אני בטוח כי העבודה רפתה עתה גם במועדונים השונים. לעומת זאת משרד החינוך מתכנן בראשית שנת הלימודים הבאה לערוך פתיחה חגיגית של כל בתי-הנוער, ואני מבטיחכם שנזמין אז את כלכם לפתיחה.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני מקבלת הזמנה זו בתודה וברצון בשם כולנו. לעומת זאת נקבע ביקור בקייטנות.

המשך הדיון על נושא בתי-הנוער, נקבע ליום ג' בעוד שבועיים.